

HUMANITAS

ORGAAN VAN DE STICHTING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

REDACTIE: Mej. M. DIJKSTRA en J. DE BRUYN - Medewerkers: J. Boetje, Mr L. A. Donker, P. Faber, Mr R. Friedman—v. d. Heide, Dr F. Grewel, F. R. de Geus, Prof. Dr G. Th. Kempe. D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg Jr, Dr A. Querido, Mr B. v. d. Waerden, e.a. Adres Red. en Adm.: Stadhouderskade 139, A'dam-Z. Tel. 98665. Gem. Giro S 602.

M I J M E R I N G E N

Al trekkende van plaats tot plaats realiseerde ik mij dat de kopij voor het laatste nummer van dit jaar van „Humanitas” weer gereed gemaakt moet worden. Het laatste nummer van dit jaar, betekent, dat wij nog slechts één maand voor de boeg hebben op het moment van het schrijven van dit artikel en dan behoort 1950 weer tot het verleden. Vanzelfsprekend kom je er dan toe een blik te slaan in de tijd, die vergleden is en tracht je voor jezelf een voorstelling te vormen van hetgeen naar je verwachtingen 1951 zal moeten brengen.

Terugblik.

„Humanitas” heeft een veel bewogen jaar achter zich. Het jaar, waarin enkele krachten, Faber en Boetje, die sinds de oprichting nauw met het werk verbonden waren geweest, als bezoldigde krachten afscheid namen; het jaar, waarin op een feestelijke bijeenkomst, voorafgaande aan het jaarlijks congres, het 5-jarig bestaan van onze organisatie werd herdacht. En als wij dan overzien, wat in de afgelopen periode tot stand is gekomen, dan weten wij, dat „Humanitas” haar plaats voor een groot deel reeds veroverd heeft en dat zij voor het overige de haar toekomende plaats in de verschillende sectoren van het maatschappelijk werk binnen zeer afzienbare tijd zal innemen.

Het congres was behalve een mijlpaal door de herdenking van het 5-jarig bestaan tevens een belangrijk evenement, omdat op dit congres het rapport van de Commissie Verhouding werd aanvaard. Reeds op de Zaterdagmiddag hield onze voorzitter een magistrale rede, die in het Juni/Juli-nummer van „Humanitas” in zijn geheel is opgenomen. Deze rede heeft ook buiten de kring van „Humanitas” grote aandacht getrokken, waardoor dit nummer van ons orgaan volledig uitverkocht is. Door het aanvaarden van het rapport Verhouding werd de mogelijkheid geopend om in de naaste toekomst de plaats van „Humanitas” zeer nauwkeurig te bepalen.

Nieuwe Opbouw

In de vergadering van het Centraal Bestuur, gehouden in de maand September, werd uitvoerig gesproken over de opbouw van ons werk. De samenstelling van de verschillende sectiebesturen werd onder de loupe genomen en het resultaat is, dat een tweetal secties nog voor het eind van het jaar in vergadering bijeen zal komen. Naast de secties Kinderbescherming, Reclassering en Gezinsverzorging zullen ook de secties Zorg voor Ouden van Dagen en Algemeen Maatschappelijke Zorg worden geformeerd. Een groot aantal vooraanstaande deskundigen heeft door zitting te nemen in de sectiebesturen actieve medewerking toegezegd aan de verdere uitbouw en verdieping van ons werk. Dit betekent, dat ook aan het vraagstuk van de scholing van onze vrijwillige werkers(sters) grote aandacht zal worden besteed. Ten einde deze scholing zo goed mogelijk tot zijn recht te doen komen, zal met ingang van 1 Januari 1951 het karakter van ons maandorgaan belangrijk worden gewijzigd. Het oude, trouwe blad, dat gedurende de eerste jaren van de ontwikkeling van „Humanitas” zoveel diensten heeft verleend, en er zo sterk toe heeft bijgedragen een band te scheppen tussen de leden van onze organisatie onderling, zal in een nieuw kleed gestoken worden. Het werk, dat in de verschillende secties kan worden verricht, zal dank zij deskundige medewerking uitvoerig kunnen worden belicht. O neen, wij zijn nog niet voldaan, het aantal pagina's zouden wij gaarne uitgebreid hebben, doch financiële bezwaren, vooral ook dank zij de sterk gestegen papierprijzen, beletten ons tot verdere uitbreiding over te gaan.

Ten aanzien van de scholing zijn nu ook vergaande afspraken gemaakt met de Stichting „Mens en Wereld”, de specialistische scholing van onze vrijwillige werkers(sters) blijft geheel in handen van „Humanitas”. De Stichting „Mens en Wereld” zal speciaal een plan opstellen voor de algemene scholing. Een en ander moet natuurlijk nog nader worden uitgewerkt, doch er is thans klaarheid over de taak van deze Stichting.

T E N A F S C H E I D

De nieuwe redactie heeft je veroordeeld, mijn ouwe, trouwe „Humanitas”. 1 November 1945 verscheen je voor 't eerst en bijna vijf jaar lang deelden we samen lief en leed.

Wat hebben we een zorg aan jou besteed, Boetje en ik, en nu voor deze nieuw-lichters ben je niet mooi en groot genoeg.

Veroordeeld ben je en deze keer is het voor het laatst, dat ik iets aan je mag doen.

Protesteren geeft niets, oude vriend, je wordt aan de dijk gezet en straks bewondert ieder jouw opvolgster en zegt men: „Hoe konden we toch gedurende vijf jaar met zo'n prul-blaadje tevreden zijn!”

Laat het je tot troost zijn, ik vergeet je niet. Ik heb je gekoesterd, je was een deel van mezelf; ja, je was wel eens lastig, je wilde op tijd gevoed worden, en als mede-moeders en mede-vaders niet aan je dachten, heb ik menig laat-avond-uur of nachtelijk uur aan jou moeten geven.

Je had het niet gemakkelijk aanvankelijk. Er was strijd nodig, om je geboren te doen worden. Boetje voerde die strijd en met succes!

Er was papier-rantsoenering, je kreeg niet altijd ter beschikking, wat jij en ik gaarne wilden. Je groeide, zij het niet in omvang, toch in oplaag. In dat opzicht was je een voorspoedig kind en ik heb veel plezier aan je beleefd.

Nu ga je ons dan verlaten, de nieuwe bewindvoerders hebben beslist.

Dank, oude vriend, voor je trouw, voor je bereidheid, om in je op te nemen, wat uit mijn vulpen vloeide. Je taak is volbracht, het ga je goed, oude, beste kameraad!

Je opvolgster, de nieuwe krant komt. We zullen aandacht besteden aan je opvolger, maar, nogmaals en dan ten slotte: te vervangen ben jij — voor mij — niet!

P. C. F.

Adviesbureaux

Niet minder belangrijk is het feit, dat er een afspraak is tot stand gekomen omtrent de adviesbureau's. Indien men plaatselijk tot het stichten van een adviesbureau in samenwerking met het Humanistisch Verbond overgaat, zullen deze bureau's ook inderdaad onder de gezamenlijke leiding van de beide organisaties staan, het oorspronkelijk denkbeeld om deze bureau's te laten uitgaan van de Stichting „Mens en Wereld” is niet gehandhaafd. Een commissie uit de besturen van „Humanitas” en het Humanistisch Verbond, bestaande uit mej. Dijkstra, en de heer Lips, waaraan toegevoegd mevr. Heroma—Meilink, zal gezamenlijk de moeilijkheden bespreken, die er eventueel plaatselijk kunnen rijzen. De gezamenlijke besturen van „Humanitas” en het Humanistisch Verbond vormen uiteindelijk de hoogste instantie.

Versterking

Betreft het bovenstaande de uitbouw en verdieping van ons werk in praktische zin, daarnaast heeft een versteviging van onze organisatie in de afgelopen maanden alle aandacht gehad. Uit de mededelingen in ons orgaan is het u wel duidelijk, dat „Humanitas” een periode van sterke groei doormaakt.

Wij rekenen er op, dat deze groei zich in het komende jaar zal voortzetten. Omstreeks de viering van het St Nicolaasfeest houdt een ieder zich wel eens bezig met bepaalde wensen en verlangens. Al schrijvende aan dit artikel, peinsde ik er over, wat het zou betekenen, indien ieder lid van „Humanitas” een nieuw lid zou weten te winnen. Fantastische cijfers van ledentallen en contributiebedragen zweefden me voor de ogen, ongekende mogelijkheden in verband met het aanstellen van maatschappelijke werkers in verschillende delen van het land, kortom..... dit is nog een illusie, doch het kan werkelijkheid worden, indien ieder lid van „Humanitas” doordrongen is van het feit, dat maatschappelijk werk een noodzakelijkheid is.

Moge 1951 voor u allen een goed jaar zijn en moge u met vernieuwd élan de uitbouw van onze organisatie ter hand nemen.

J. d. B.

Propaganda

Ook deze maand kunnen wij in ons orgaan weer een drietal nieuwe afdelingen welkom heten, en wel Sneek, Nijmegen en Deventer.

Op Maandag, 13 November, vond in Sneek een vergadering plaats met de bedoeling te komen tot de oprichting van een afdeling. Er was ondanks de stromende regen bij de opening van de vergadering een 20-tal personen aanwezig. Na een inleiding door de algemeen secretaris, waarop een zeer geanimeerde discussie volgde, werd overgegaan tot de definitieve oprichting van de afdeling met 13 leden, terwijl nog een 5-tal personen zich omtrent het lidmaatschap nader wilde beraden. Een voorlopig bestuur is gevormd en wij zijn er van overtuigd, dat hiermede in Friesland wederom een stevig steunpunt voor „Humanitas” tot stand is gekomen. Wij heten deze nieuwe afdeling van harte welkom en willen hier niet nalaten onze welgemeende dank over te brengen aan mevrouw Van Oostrum—De Boer, die aan de voorbereiding tot deze oprichting een actief aandeel heeft genomen.

Op 22 November was er een vergadering in Nijmegen, welke door circa 25 personen werd bezocht. Ook hier sprak de algemeen-secretaris en werd er na de discussie een afdeling opgericht met aanvankelijk ter vergadering 15 leden, terwijl er nog een aantal toezeggingen werd gedaan door mensen, die niet aanwezig konden zijn.

Op 30 November vond een vergadering plaats in Deventer, waar mej. Dijkstra het woord voerde. Het resultaat was een gezonde, jonge afdeling, die reeds bij de oprichting 28 leden telde, terwijl er een 12-tal toezeggingen waren van personen, die niet aanwezig konden zijn.

Wij heten ook deze beide laatste afdelingen hartelijk welkom en wij zijn er van overtuigd, dat door de oprichting van deze afdelingen de werkzaamheden van „Humanitas” in de desbetreffende gewesten aanzienlijk zullen worden uitgebreid.

J. d. B.

Een belangrijk vraaggesprek!

Op weg naar een nationaal Jeugdplan?

Een speciale verslaggever van „De Volkskrant” (r.k.) heeft, niet lang geleden, een vraaggesprek gevoerd met de Staatssecretaris van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, mr J. M. L. Th. Cals. In „De Volkskrant” van 23 November jl. geeft de verslaggever dit — zeer belangrijke — vraaggesprek weer.

De lezers van „Humanitas” is het niet onbekend, dat na de bevrijding de Rijksoverheid is begonnen met de subsidiëring van jeugdorganisaties en verenigingen voor jeugdzorg. De afdeling „Vorming Buiten Schoolverband” van het Ministerie van O. K. en W. kreeg een bekende klank en algemeen werd gewaardeerd, dat de Overheid grote belangstelling toonde op het gebied van de jeugdzorg. Evenwel, hoe dankbaar de instellingen ook waren voor de subsidies, deze subsidies hingen min of meer in de lucht. Er was geen regeling, er was geen recht. Nu komt hierin wijziging. Immers de Staatssecretaris vertelt:

„Aan de bemoeiingen van de Overheid op het gebied der vrije jeugdvorming ontbreekt, afgezien van de jaarlijkse begrotingswetten, elke wettelijke basis. Men heeft dan ook in de afgelopen jaren wel eens gesproken van een „Sinterklaas”-politiek op dit terrein: het jeugdwerk moet blij zijn met wat het krijgt, maar rechten, gebaseerd op wettelijke regelingen, kan het niet doen gelden. Hierin is al veel verbetering gekomen, doordat in onderling overleg bepaalde subsidienormen worden aangehouden, maar een degelijke basis in de vorm van een wettelijke regeling, ontbreekt nog.”

Dit gaat nu veranderen! Binnenkort, zo lezen we verder in „De Volkskrant” wordt aan de Staten-Generaal aangeboden een Wet op de Raad voor Jeugdzaken, een orgaan, dat in alle jeugdaangelegenheden de minister adviseert. Deze Raad zal dan zijn een eerste stap naar een wettige regeling op dit gebied.

Hoe deze Raad voor Jeugdzaken zal zijn samengesteld, verklapt „De Volkskrant” ons nog niet, maar dat deze Raad van grote betekenis kan zijn, blijkt uit nog een andere mededeling uit dit vraaggesprek.

De Staatssecretaris vertelt:

„De Raad voor Jeugdzaken zal ook belangrijk zijn, om een andere reden. Hij zal, naar ik mag aannemen, ook meer eenheid kunnen brengen in de behandeling van jeugdzaken, die onder verschillende regeringsinstanties vallen.”

Wij onderstreepten enkele regels uit dit vraaggesprek.

Herinneren onze lezers zich, hoe in het Juni/Juli-nummer van „Humanitas” gepleit werd voor een **nationaal jeugdplan** en hoe in dat artikel gezinspeeld werd op een Jeugdministerie?

In dit vraaggesprek komt deze vraag ook ter sprake en het antwoord van mr Cals op de vraag, of zijn plannen ook zo ver gaan, willen we onze lezers niet onthouden.

„Dat zou ik op dit ogenblik niet willen beweren. De Overheidsbemoeiingen op dit terrein zijn nog betrekkelijk jong en men moet zich ervoor hoeden, overhaast een bepaalde vorm te kiezen, die achteraf wellicht onjuist blijkt. Zeker zal er meer eenheid moeten komen in de verschillende veelzijdige bemoeiingen van Overheidsinstanties met de jeugd, maar dit is een kwestie, die moet groeien en waarbij de Raad voor Jeugdzaken een belangrijke adviserende taak kan hebben.”

Het is kort vóór 5 December, als we dit artikel schrijven, mag ik zeggen: „Vol verwachting klopt mijn hart?”

Meer eenheid in de verschillende en veelzijdige bemoeiingen van Overheidsinstanties met de jeugd... zijn we werkelijk op weg naar een Nationaal Jeugdplan?

Op nog een enkele mededeling uit dit interview moet de aandacht worden gevestigd. Onze oudere lezers herinneren zich, dat wij dikwijls aandacht hebben gevraagd voor de Kampen voor Sociale Jeugdzorg, de z.g. V.B.S.-kampen. In „De Volkskrant” lezen we: „Een volledige subsidieregeling nadert haar voltooiing.”

We zijn ervan overtuigd, het bestuur van „Humanitas” is paraat. Particuliere kampen voor Rooms-Katholieken, voor Protestanten... dan ook voor buitenkerkelijken!

Er komt werk aan de winkel, ook op dit gebied.

P. C. FABER

* * * * *

Van harte!

In Middelburg blijft men voortgaan; het aantal leden is sinds ons vorig bericht weer toegenomen. Bij het schrijven van dit stukje telt Middelburg 136 leden.

Dit kranig stukje werk komt voor het grootste deel door het harde werken van een lid, dat dezer dagen het honderste door hem geworven lid binnenbracht. Deze medewerker wil niet met name genoemd worden.

Wij hopen echter hem en zijn vrouw op het congres 1951 welkom te heten. Intussen feliciteren wij hem en onze afdeling van ganser harte en wij zien met grote belangstelling de volgende gegevens tegemoet.

J. de B.

RECTIFICATIE

In het Novembernummer van „Humanitas” stond in de vierde alinea van blz. 2 onder „Het C.B. op propaganda” „Dit was een grote openbare vergadering met opluistering, die helaas, zo schrijft hij in zijn verslag, niet kon doorgaan „aanzien er in de piano, die er stond, geen binnenwerk zat”.”

Ten overvloede delen wij nog mede, dat de vergadering in Leiden wel degelijk is doorgedaan, zij het dan zonder muzikale opluistering.

Het voorlopig bestuur van de Stichting Gezinsverzorging „Humanitas” i.o. te Goes, zoekt voor de werkzaamheden der stichting een gediplomeerde

Gezinsverzorgster

Sollicitatie te richten aan het Centraal Bureau van „Humanitas”, Stadhouderskade 139, Amsterdam-Z.

Maatschappelijk werk op humanistische g

Inleiding gehouden door A. Treurniet, voorzitter afd. Humanitas Den Haag, op de eerste scholingsavond voor vrijwillige

De scholing van vrijwilligers en vrijwilligsters in het maatschappelijk werk, waarmede wij hedenavond beginnen, is een eerste bescheiden poging.

Bescheiden! Terwijl ik dit woord uitspreek, voel ik mij genoopt u te waarschuwen tegen mensen, die zich als bescheiden aandienen. Laat mij mij zelf daarom ogenblikkelijk corrigeren. Ons bescheiden begin betekent grote onbescheidenheid in onze plannen en toekomstverwachtingen. Wij maken thans een aanvang met wederzijdse scholing op het zeer uitgebreid terrein van het maatschappelijk werk met een klein aantal leden van Humanitas en Humanistisch Verbond uit Den Haag en omgeving. Van een aantal van u weten wij reeds uit zeer prettige ervaring, dat gij de zo noodzakelijke bezieling tot dit werk bezit. Met ons hebt gij u zelf reeds naar beste kunnen in dit werk een taak opgelegd. U, directe medewerkers en medewerkers, behoeft ik waarlijk niet te zeggen hoezeer wij, bij de poging die taak te volbrengen, stuiten op moeilijkheden. Moeilijkheden, welke zowel voortvloeien uit ons eigen gebrek aan ervaring als uit de nog steeds zeer geringe middelen waarover wij beschikken. Moeilijkheden, die zullen toenemen naarmate ons werk zich in Den Haag zal uitbreiden. Reeds thans stuiten wij in onze dagelijkse arbeid op noden van velerlei aard en omvang, terwijl aan ons werk nog nauwelijks enige publiciteit is gegeven. Wij zijn er van overtuigd, dat het aantal grotere en kleinere moeilijkheden in een nabije toekomst met de groeiende omvang van ons werk en daarmede met de uitbreiding van het aantal onzer medewerkers en medewerkers, slechts zal toenemen. Wij zullen slechts slagen al deze moeilijkheden het hoofd te bieden, wanneer wij er tevens in slagen, onze staf van actieve medewerkers en medewerkers sterk uit te breiden en elkander in ons mooie werk zodanig weten te bezielen, dat de overgave aan dit werk niet verflauwt, maar, met de groeiende omvang van onze bemoeiingen, integendeel steeds feller zal opklaaien.

Ons al of niet slagen is echter mede afhankelijk van de mate van deskundigheid waarmede wij ons werk zullen verrichten. Daarom voelen wij het als een eerste behoefte, thans, nu ons werk nog slechts geringe omvang heeft aangenomen, de voorwaarden van deze groeiende deskundigheid te vervullen. *Dit kan slechts door scholing der vrijwilligers, maar daarnaast vooral door het zo spoedig mogelijk aantrekken van zeer bekwame beroepsmaatschappelijk werkers.*

Onder u, die aan onze oproep, aan deze scholing deel te nemen, gehoor hebt gegeven, bevindt zich ook een aantal, dat tot nu toe nog niet direct aan het eigenlijke maatschappelijk werk heeft deelgenomen. Wij wisten toen wij u uitnodigden van de meesten van u voldoende af om er van overtuigd te mogen zijn, dat dit nog-niet-deelnemen niet voortkomt uit gebrek aan belangstelling, maar veeleer werd veroorzaakt door een alleszins begrijpelijke aarzeling, waar gij twijfelt, of gij wel voldoende geschiktheid zult bezitten voor dit werk. Wij weten bovendien dat buiten onze kleine kring van hedenavond er nog velen in Den Haag zijn, die wij tot onze nauwste geestverwanten rekenen, die in hetzelfde parket verkeren. Wij vertrouwen dat onze eerste poging tot scholing u de gelegenheid zal bieden u aan u zelf te ontdekken. En juist doordat het terrein waarop wij ons moeten bewegen, zo uitgestrekt is, verwachten wij

met recht, dat gij allen een taak, die u in het bijzonder ligt, zult weten te vinden. Laat ons hierbij terstond mogen opmerken, dat in ons werk geen klein en geen groot werk bestaat. Wij kennen slechts *werk!* En welke arbeid ons ook wordt opgedragen of wij ons zelf opleggen, zij het in het directe contact van mens tot mens in kindersbescherming of reclassering, in huisbezoek of bij het geven van een advies op het spreekuur, in het maken van een rapport of in het tot stand brengen van verbindingen met andere organisaties en diensten, in het directe gesprek met een man of vrouw, die, door welke oorzaak ook, in moeilijkheden verkeert, in uw werk in een clubhuis of als hulp in een gezin, in het organiseren, in de propaganda naar buiten of in het zo noodzakelijke goede beheer van onze financiële middelen en het zoeken naar wegen, onze financiële tekorten te dekken... in scholing of in studie en verdieping, het is alles werk aan het ene grote geheel, dat wij slechts gezamenlijk kunnen opbouwen en dat alleen dan zal slagen, wanneer ieder van ons, met een open oog voor eigen mogelijkheden en tekortkomingen, naar beste kunnen en met volle overgave meebouwt.

Terugblik

In onze plannen en verwachtingen *moeten* wij onbescheiden zijn, omdat wij een ernstige achterstand moeten inhalen.

Onze landelijk voorzitter, mr In 't Veld, heeft er, ook buiten onze kring, bij herhaling op gewezen, dat „tot voor kort... de belangstelling voor het maatschappelijk werk in de kringen der buiten-kerkelijken, zacht uitgedrukt, niet groot was”.

Hij heeft, eveneens bij herhaling, ook in ons blad „Humanitas” uiteengezet, welke de oorzaken van deze geringe belangstelling waren, vooral in de kringen van de „arbeidersbeweging”. In een nog niet zeer ver verleden waren de motieven van deze afzijdigheid zeker alleszins te verklaren, maar daarom nog niet in alle opzichten te rechtvaardigen. Thans reeds wil ik u zeggen, dat het zeker niet alleen aan de buitenkerkelijke leden van de arbeidersbeweging lag dat de belangstelling gering was, ja, dat men zelfs in deze kringen het toenmalige maatschappelijk werk, dat nog te dikwijls het stempel van armenzorg en slecht begrepen liefdadigheid van bovenaf droeg, verfoeide. Progressieve figuren uit de kringen van het toenmalige maatschappelijk werk hebben op die tekortkomingen van dat werk gewezen. Men leze hierop maar eens de voortreffelijke opstellen van mevrouw M. G. Muller-Lulofs na, die reeds in het begin van deze eeuw in staat was anderen te leren uit de fouten die zij zelf, zoals zij ruiterlijk bekende, vroeger had gemaakt. Men leze bovendien de gloedvolle artikelen van mr J. Everts in het „Tijdschrift voor Armenzorg en Kinderbescherming” van 1912 over „Armenzorg en arbeidersbeweging” en het antwoord van dezelfde mevrouw Muller-Lulofs.

Maar vergeten wij vooral thans niet, dat onder de vernieuwers van de toenmalige armenzorg en weldadigheid, dat onder de ontdekkers van het moderne maatschappelijk werk, onder de pioniers van een met grote deskundigheid gevoerd maatschappelijk werk, waarvoor dus een intense scholing noodzakelijk bleek, onder de oprichters vooral van de eerste school voor maatschappelijk werk, niet alleen in Nederland, maar in de gehele

wereld, *het juist humanisten van progressief liberalen huize zijn geweest*, die dit pionierswerk hebben verricht. Vergeten wij niet, dat deze pioniers hun initiatieven namen, hun werk verrichtten van een modern-humanistische geest uit, ongeacht of zij zich zelf wel of niet nog als vrijzinnig-protestants beschouwden. Ik denk aan de mannen en vrouwen die oprichters waren van de zich in steeds groter bloei verheugende School voor Maatschappelijk Werk aan de Pieter de Hoochstraat te Amsterdam: mevrouw Muller-Lulofs, A. Kerdijk, dr C. W. Janssen, Helène Mercier, prof. mr M. W. F. Treub, mevrouw Van der Pek-Went. Ik denk aan de pioniers in het volkshuiswerk in Leiden, van het Toynbee-werk van „Ons Huis” in andere steden. In het bewustzijn zeer velen, die het evenzeer verdienen, niet te noemen, herinner ik u aan deze namen: Wilhelmina Drucker, Emely Knappert, de latere hoogleraren Van Gijn en Steinmetz. Vergeten wij evenmin dat soms reeds in het begin van de negentiende eeuw vanuit de onvergelykelijke „Maatschappij tot Nut van het Algemeen”, welke zulk een belangrijke rol heeft gespeeld in onze positieve beschavingsgeschiedenis in de negentiende en in het begin van onze eeuw, zeer modern aandoende, naar onze opvatting van humanistische gezindheid getuigende geluiden opklonken.

Deze overpeinzingen manen ons weer tot bescheidenheid.

Ik stelde dus vast, dat de oude socialistische beweging als zodanig dikwijls in de eerste plaats meende critiek te moeten uitoefenen op het toenmalige maatschappelijk werk en te recht haar aandacht besteedde aan de eerste opbouw van een sociale wetgeving, welke ook thans nog bij lange na niet is voltooid. Daardoor was haar aandacht vooral gericht op uitbreiding van de overheidsbemoeiingen om schrijnend maatschappelijk onrecht te doen verdwijnen. Vergeten wij echter niet, dat ook *socialistische humanisten* reeds vroeg begrepen dat systematische hulp in individuele gevallen eveneens noodzakelijk was. Hierbij denk ik niet alleen aan de prachtige solidariteit, die zo dikwijls de oude arbeidersbeweging heeft gekenmerkt. Ik denk ook aan hen, die als socialist, als buitenkerkelijk humanist reeds lang vóór de oprichting van Humanitas warme belangstelling toonden voor het maatschappelijk werk en er deel aan hadden.

Wie thans in de kringen van Humanitas en Humanistisch Verbond rondneust, vindt tal van figuren onder de oudste medewerkers en leden, die tientallen jaren vóór de laatste oorlog reeds hun sporen in het maatschappelijk werk hebben verdiend. En op het gebied van de particuliere strijd voor de volksgezondheid en op dat van de drankbestrijding en de reclassering van drankbestrijders is dit aantal nog veel groter.

Al te zeer pioniers zijn wij dus niet!

Beter kunnen wij ook onze positie als *historisch geworden* bezien. Ondanks grote schokken in ons maatschappelijk gebeuren, zoals bijvoorbeeld de tijd van grote economische depressie, tweede wereldoorlog en de jaren, welke wij thans beleven met hun groeiende onzekerheid en hun zeer algemene ontworteling der geesten, ontreddering, geestelijk nihilisme en maatschappelijke nood, dringt zich aan een ieder, die ook zijn eigen tijd in historisch licht wil zien, *de continuïteit der ontwikkeling op*. Noch Humanitas noch het Humanis-

tisch Verbond is in 1945 en 1946 zo maar uit de lucht komen vallen, maar „toen de tijden vervuld waren...”.

Reeds lang vóór de oorlog kende Amsterdam zijn corps van „modern georganiseerde” en andere buitenkerkelijke vrijwillige armbezoekers die daar en in enige andere steden hun medewerking verleenden en nog verlenen aan het „burgerlijk armbestuur”, waar dit werkt volgens het zogenaamde Elberfelder of Württemberger stelsel.

In onze kringen kennen wij reclasseerders, gezinsvoogden en gevangenisbezoekers, die hun heilzaam werk reeds tientallen jaren uitoefenen.

Terugblikkend ontwaren wij het beeld van een steeds veranderende maatschappij, een samenleving die juist in onze tijd aan *zeer snelle* veranderingen onderhevig is. En in die veranderende maatschappelijke toestanden: veranderende mensen, veranderende ideeën, veranderende wensen en doelstellingen. Die terugblik, zowel op de samenleving, waarvan wij deel uitmaken als op onszelf en op de veranderingen in onze inzichten, biedt ons eerst recht de mogelijkheid vooruit te zien en, vooruitziende, onze taak in het heden te bepalen. En als wij dat doen als bewuste, levenskrachtige mensen, die zich verantwoordelijk voelen voor de toekomst van ons en onze kinderen, laat me het grote woord maar uitspreken: voor de toekomst van onze Europese, van de westerse beschaving, voor de toekomst van de mensheid, ja, dan kunnen we toch wel pioniers zijn voor hen, die na ons komen.

Want wij hebben ons thans tot taak gesteld, maatschappelijk werk op humanistische grondslag te verrichten.

• • •

Levensbeschouwing en Maatschappelijk Werk

Zien we weer terug, dan merken wij in het verleden naast de zich steeds uitbreidende overheidszorg, vooral kerkelijke instellingen, welke zich met maatschappelijk werk bezighouden. Naast deze, een betrekkelijk klein aantal „algemene” of „neutrale” instellingen, welke voornamelijk buiten-kerkelijken in nood hielpen en helpen. Over de motieven die in de loop der eeuwen hebben geleid tot de beoefening der christelijke barmhertigheid, van de kerkelijke armenzorg, wil ik thans niet spreken. Ik wil hierbij tevens opmerken dat wij van hen ook thans nog veel kunnen leren. Niet alleen van hun fouten, die ook zij ongetwijfeld hebben gemaakt, maar zeker van hun alles opofferende gezindheid, van hun christelijke naastenliefde. Met hen zijn wij het ten volle eens, dat, zodra het maatschappelijk werk zich verdiept tot werk, dat zich niet meer alleen tot voorziening in stoffelijke noden beperkt, het moet worden gedragen door een levens- en wereldbeschouwing. Ten volle onderschrijven wij hun mening, dat onze hulp van mens tot mens moet voortkomen uit een niet anders kunnen als de consequentie van ons eigen geestelijk leven. Uit eigen ervaring weten wij, dat deze hulp van mens tot mens zeer dikwijls niet scherp kan worden onderscheiden in maatschappelijk en geestelijk werk.

In deze principiële dingen zijn wij het dus volkomen met hen eens. *Echter: hun levens- en wereldbeschouwing is de onze niet.*

Wij weten nog meer: wij, die onze arbeid willen verrichten op humanistische grondslag, hebben een taak te vervullen ten aanzien van de zeer grote en steeds groeiende groep van landgenoten, die evenals wij, geen bevrediging meer kunnen vinden in de heilsboodschap, die de christelijke kerken verkondigen. De ontwikkeling van de moderne maatschappij heeft met zich meegebracht, dat deze vele honderdduizenden in ons land christelijke dogma's niet meer als waarheid kunnen aanvaarden. Niet omdat zij zulke heilloze, zonder God en gebod levende oppervlakkigen zijn, maar doordat zij, dikwijls na lange en moeilijke innerlijke strijd, hebben

moeten afwijzen, wat zij niet meer konden aanvaarden. Zeer velen, ook in onze eigen kring, zijn reeds zelf opgevoed in een sfeer, waarin het kerkelijk christendom niet meer telde als grondslag van het zich ontwikkelen-de, persoonlijke, geestelijke leven.

We willen de dingen echter niet mooier voorstellen dan zij zijn. Wij weten allen uit eigen ervaring maar al te goed, dat bij veel buiten-kerkelijken een grote lauwheid op het gebied van geestelijke dingen heerst. Buiten-kerkelijkheid, onkerkelijkheid zijn niet meer dan negatieve kenmerken. Het moderne humanisme is een bewuste poging van mensen, die zich op hun levenswaarden bezinnen, voor zich zelf een levens- en wereldbeschouwing op te bouwen, die, zoals het beginselprogramma van het Humanistisch Verbond het zegt, „de toets der rede kan doorstaan”.

Van kerkelijke kringen uit wordt ons dikwijls toegevoegd: „Wat, levens- en wereldbeschouwing, die meent gij misschien wel individueel te hebben, maar het humanisme als zodanig is het werkelijk niet!”

Tja.... in zeker opzicht hebben zij wel gelijk. Evenveel gelijk als de gelovige katholieke, die buiten de enige zalmakende katholieke kerk misschien wel individuele, maar dwalende christenen, echter geen kerken kan erkennen.

Levensbeschouwelijk zijn er talloze variaties, zelfs onder de ongeveer zesduizend leden van het Humanistisch Verbond.

Noemt u maar op: humanisten, die zich nog zo nauw verbonden voelen met het evangelisch-christelijke ethos, dat zij zich wel christen-humanist willen noemen. Anderen, die zich bij voorkeur vermeien in oude Indische of Chinese wijsgeren en mystici. Spinozisten, Neo-Kantianen, neo-Hegelianen, existentialisten van zeer verschillende opvatting. Humanisten, die vóór alles de nadruk leggen op de betekenis van de religieuze gezindheid van de mens, en anderen, die reeds geprikkeld worden wanneer zij het woord religie horen gebruiken, doordat zij daaraan zulke voor hen onaangename, emotioneel geladen bijgedachten hechten. Rationalisten en zij, die het begrip rationalisme ijsselijk primitief en overwonnen achten. Pantheïsten, atheïsten, agnosticisten.... Gaat u maar verder....

En dan nog de zeer velen, gewoonlijk geen lid van het Humanistisch Verbond, maar die ik persoonlijk zeer zeker humanist zou willen noemen, die eenvoudig zeggen: och, waarom moet ik nu filosoferen, waarom moet ik me nu een levens- en wereldbeschouwing aanmeten? Dat ligt me niet, dat is me alles veel te moeilijk, ik weet het niet en ik poog slechts te doen wat de hand, het hoofd, het hart me te doen geven.

Gaan we de gevarieerdheid van de humanisten op politiek gebied na, dan stuiten wij weer op hetzelfde verschijnsel van spreiding. Humanisten, die het socialisme als de enige consequentie van hun humanisme aanvaarden, naast humanisten, die een consequent liberalisme het enig mogelijke uitvloeisel van hun humanisme achten.

Is het een wonder dat buitenstaanders dat humanisme soms een beetje moeilijk vinden? En is het niet te recht, wanneer andere buitenstaanders ons, humanisten, met wantrouwen bezien, daar zij vrezen dat wij hen willen terugvoeren naar domineesland?

„Echt humanistisch”, uitgaande van de homo, van mij zelf, de mens, wens ik op te merken: humanisme biedt, evenals reeds het protestantisme in zijn veelvuldige vormen, maar in versterkte mate, de mogelijkheid van vele individuele levens- en wereldbeschouwingen. Als humanisme is het echter vóór alles een *mensbeschouwing* en een *levenshouding*. En in deze gemeenschappelijke mensbeschouwing en levenshouding vinden alle humanisten elkander, ook zij, die zich, verward door de mogelijkheden, nog geen humanist willen noemen, of die misschien zelfs enige vrees tonen voor woord en

beweging, daar zij nu eenmaal een — alleszins te waarderen — afkeer van „modewoorden” hebben.

Ik zou haast de raad willen geven: laten wij het woord zo weinig mogelijk gebruiken. Zelf zie ik echter wel in, dat dit gebruik onontkoombaar is. Welnu, dan zal ik het eventueel gaarne, niet als modewoord, maar desnoods als leuze met inhoud, in de geestelijke strijd der meningen pogen te hanteren.

Ten aanzien van de mens is het humanisme noch optimistisch noch pessimistisch. Wij zien ons zelf, met onze positieve en negatieve mogelijkheden. In ons zelf erkennen wij onze waarderungen voor goed en slecht, mooi en lelijk, waar en onwaar, recht en onrecht. En wij stellen vast, dat in anderen op gelijksoortige wijze, zij het met individuele verschillen, dezelfde waarderungen bestaan. Als mens zie ik mij als deel van een geheel en merk ik ook weer in meerdere of in mindere mate, al naar mijn begaafdheid op dit gebied — dat ik mij niet kan onttrekken aan een gevoel van verantwoordelijkheid voor mijn medemensen en voor de natuur om mij heen. Ik ontdek mogelijkheden in mij zelf, die ik vroeger niet kende en ik meen met recht te mogen veronderstellen dat mijn medemensen, ook weer in allerlei individuele variaties, soortgelijke belevenissen kennen. Naarmate ik sterker leef, streef ik naar een zo volledig mogelijke ontwikkeling van mijn mogelijkheden, naar een zo volledig mogelijke zelfontplooiing. Daar ik mij mede verantwoordelijk voel voor het wel en wee van mijn medemensen, zal ik, al naar de mate van mijn sociale aanleg, streven naar de ontwikkeling van die mogelijkheden in mij zelf, die mij het gevoel geven, mij beter dienstbaar te maken aan de gemeenschap. Ook dat zie ik als een zo goed als algemeen kenmerk van mijn medemensen. Ik merk dus sociaal verantwoordelijkheidsgevoel bij mij zelf en bij de anderen op.

Met mijn denken poog ik het denken van anderen over de wereld om mij heen *na* te denken, zelf te dóórdenken, te begrijpen en, in mijn menselijk streven, *verder* te denken. Daar, waar dit ná denken zelfs niet lukt, doordat de gedachtenvlucht van de ander wijder is dan mijn mogelijkheden reiken, neem ik dikwijls aan, vertrouw ik op de juistheid van dat andere denken, gelijksoortig aan, maar beter dan het mijne. Maar ik weet, dat ook die ander telkens weer opnieuw stuit op voor hem onoverschrijdbare grenzen, dat over de grenzen van onze menselijke waarheden, het onkenbare ligt, het mysterie. Wel leerden wij als mensheid in totaal de grenzen steeds wijder stellen, maar grenzen blijven er. Laatste waarheden zijn voor ons het gebied der speculatie, waar slechts plaats blijft voor de verwondering.

Verwonderen kan ik mij ieder ogenblik van mijn leven, verwonderen, bewonderen en.... nog meer. En waar ik in de geschiedenis der mensheid vele laatste, geopenbaarde, eeuwige waarheden, ten minste waarheden die als zodanig golden, heb leren kennen, welke in een latere tijd of bij een ander deel van de mensheid niet als waarheid golden of meer konden gelden, kan ik niet in deze absolute laatste, eeuwige, overgeleverde waarheden geloven. Dus erken ik niet alleen voor mij zelf, maar voor de mensheid in haar geheel, de betrekkelijkheid van vele van onze waarheden van thans en eveneens van mijn waarheden, vergeleken met die van mijn medemensen. Ootmoedig bewust van mijn menselijke beperktheid heb ik ervaren dat één waarheid niet voor allen geldt en dat dus zeker niet mijn waarheid voor mijn medemens behoeft te gelden. Maar dat brengt juist met zich mede dat ik voor mij zelf en voor mijn medemensen de geestelijke vrijheid opeis als een onmisbaar goed voor mijn mens-zijn, de vrijheid van denken en geloven en van vrij-uit van mijn gedachten en geloven te mogen getuigen, als een eerste levensvoorwaarde, zonder welke ik evenmin kan leven als zonder een zuivere atmosfeer. Het laatste zou de lichamelijke, het eerste de geestelijke verstikkingsdood betekenen.

Instelling van de maatschappelijke werker

Onze levenshouding eist van ons dat wij ons, zo zeer als ons dit mogelijk is, openstellen voor de ander. Dat wij vóór alles goed leren luisteren en de ander zelf de weg helpen vinden om op eigen benen te staan, te leven uit eigen verantwoordelijkheid. Hij moet, evenals ik, zijn plaats en zijn weg in zijn leven, in onze maatschappij weten te vinden. Geestelijke en maatschappelijke hulp betekent niet: *mijn* weg wijzen, maar de *ander zijn* weg helpen vinden, opdat mijn hulp overbodig wordt. Betekent dit, dat wij geen troostend, geen bemoedigend woord mogen spreken? Natuurlijk betekent dit dat niet. Werkelijk openstaan, met het doel, de ander in moeilijkheden te helpen, eist toch altijd mensenliefde. En door die naastenliefde gedreven, zullen wij allen er wel dikwijls in slagen, het juiste woord op het juiste ogenblik te zeggen. Ik zeg u nu reeds: word niet te bang door te veel getheoretiseer, maar vertrouw ook op uw intuïtie, op uw vermogen met anderen mede te leven als makker. En zal dan misschien een bepaald woord theoretisch niet geheel verantwoord zijn, praktisch zal misschien van grote waarde blijken. Grauw is alle theorie, wanneer zij niet steeds weer opnieuw aan het leven wordt afgewogen.

De goede maatschappelijke werker zal gevoelig, maar niet sentimenteel zijn, zakelijk, maar niet overbodig hard, boven alles *natuurlijk*, ingesteld op de ander, geen zachte goedprater van alles, maar wel iemand die poogt te begrijpen, ook waar hij vanuit *zijn* vooroordelen aanvankelijk zou willen veroordelen. Iemand die zich bewust is van zijn eigen zwakheden en de fantasie heeft zich in de ander, in zijn moeilijkheden in te leven. Die zich bewust is van zijn persoonlijke eigenaardigheden en van andere eigenaardigheden, die de mens tegenover hem, neen, naast hem, kenmerken.

In het fijnere psychologische en psychiatrische maatschappelijk werk in zijn hoogst ontwikkelde vorm wordt dikwijls een psycho-analyse van de maatschappelijk werker geëist. Ik zou daarnaast de eis willen stellen dat ieder maatschappelijk werker zich zelf tracht te analyseren op zijn sociale en politieke vooroordelen.

Wij willen een ieder helpen, die door ons wil worden geholpen en door ons kan worden geholpen. Welk een prachtige oefening, wanneer iemand tot ons komt, die bijvoorbeeld geheel van de onze afwijkende politieke ideeën heeft. Toch ernstig nemen, *juist* ernstig nemen, hij neemt ze zelf ernstig. Het doel van mijn werk is niet: hem te bekeren tot mijn inzicht, maar hem zijn plaats te doen vinden, zijn eigen weg uit de moeilijkheden en hem niet *mijn*, maar *zijn* maatschappelijke aanpassing te doen vinden. Erger u nooit, verwonder u! Over anderen, maar vooral over u zelf!

Ik heb nu reeds zo veel gezegd over maatschappelijk werk. Maar, zult gij vragen, wat verstaat ge nu eigenlijk daaronder?

Definitie van Maatschappelijk Werk

U staat mij toe, dat ik voor deze avond volsta met een definitie. Ik waarschuw u, deze definitie is van mij zelf, dus uiterst subjectief, een variatie op die van anderen, beknameren. Zij is aan onze instelling aangepast, dus „eng”. Een ruimere definitie hoop ik later met u te bespreken. Ze klinkt zo op het eerste gehoor nog al zwaarwichtig en gewrongen. Maar hopelijk zult u, na al hetgeen ik reeds heb gezegd, haar toch niet zo vreemd vinden.

Onder maatschappelijk werk versta ik systematische hulp van mens tot mens, individueel of in groepsvorm verricht, aan individuen en aan gezinnen, met het doel, sociale noden te bestrijden en psychische en geestelijke noden te helen, voorzover deze laatste, naast de maatschappelijke factoren, de hulpbehoevende mens belemmeren in zijn zelfontplooiing, schenden in zijn menselijke waardigheid en hem verhinderen, zich mede verant-

woordelijk te voelen voor de samenleving en voor zijn eigen leven.

Een paar opmerkingen wil ik thans toch wel over deze definitie maken.

Systematische hulp: ergens iemand incidenteel uit een moeilijkheid helpen is zeer menselijk en zal ieder van ons wel eens hebben pogen te doen. Systematische hulp tracht zowel de methode als de middelen te verbeteren, volgens plan te werken, in ieder geval te zoeken naar de beste wegen en mogelijkheden.

Hulp aan individuen of gezinnen: Wanneer voor grote groepen van in nood verkerenden maatregelen worden genomen ter leniging van die groepsnood, is dat in onze tijd gewoonlijk een overheidsmaatregel en een onderwerp van *sociale politiek*.

Hulp van mens tot mens: Onze hulp kan en mag nooit zijn hulp van bovenaf. De enig juiste instelling is, de nood waarin een ander verkeert, zou ook mijn lot kunnen zijn.

Individueel of in groepsvorm verricht: Veel van ons dagelijks werk zal zijn individuele hulp in individuele gevallen. Echter: er zijn verschillende vormen van maatschappelijk werk denkbaar, die in groep worden verricht, waarbij wij niet denken aan het zogenaamde sociaal-cultureel werk, maar wel bijvoorbeeld aan versterking van het gemeenschapsgedoeveel van maatschappelijk-niet-aangepasten, ontredderden, maatschappelijk misdeelden, waarbij het werk in groepsverband tot een maatschappelijke therapie kan worden. Een van die vormen vindt u in onze stad bijvoorbeeld in het clubhuuswerk. Maar ik denk ook aan hulp in levens- en gezinsmoeilijkheden, zoals dit soms in groepsvorm wordt verricht in de Verenigde Staten: voorlichtend en in het ongedwongen gesprek tussen lotgenoten. Daaruit vloeit dan dikwijls weer individuele behandeling voort. Vooral dit groeps-werk is in veel gevallen sterk preventief. Hopen wij dat ook wij er in zullen slagen, vooral ook het preventieve werk tot ontwikkeling te brengen: *voorkomen is beter dan genezen*.

Hulp in sociale noden en in psychische en geestelijke noden, voor zover deze laatste, naast de maatschappelijke factoren, de hulpbehoevende mens belemmeren in zijn zelfontplooiing, schenden in zijn menselijke waardigheid en hem verhinderen, zich mede verantwoordelijk te voelen voor de samenleving en voor zijn eigen leven.

Een mens kan door sociale omstandigheden buiten hem zelf in nood of moeilijkheden zijn geraakt of door oorzaken, die in hem zelf liggen, hetzij door psychische of geestelijke moeilijkheden of door lichamelijke afwijkingen, niet in staat zijn, uit eigen kracht de weg door het leven te gaan. Hebben de geestelijke of psychische moeilijkheden geen maatschappelijke nood ten gevolge, dan zou ik wensen te spreken van psychologisch, medisch of geestelijk werk. Maar al te dikwijls is er echter tussen al deze noden een sterke wisselwerking. Niet ieder wordt altijd uit zich zelf, uit eigen kracht sterker door moeilijkheden. Een handje helpen kan dit wel tot gevolg hebben. De sociale nood kan zo groot zijn, dat de totale mens daaronder grote schade lijdt. En... er zijn, evenals bij medische behandelingen, helaas tal van „ongeneeslijke” gevallen, waaraan men altijd zal moeten blijven „dokteren”. Naarmate ons inzicht in de maatschappelijke noden in hun gecompliceerdheid dieper wordt, naarmate de algemene sociale maatregelen door de overheid doeltreffender worden, in die mate zullen ook misschien betere wegen worden gevonden om maatschappelijke noden te lenigen.

Functie van het Maatschappelijk Werk

Onwillekeurig voel ik mij thans genoopt een antwoord te geven op de dikwijls gestelde vraag, of het gehele maatschappelijk werk niet een lapmiddel is. Een kort en voorlopig antwoord hierop moet worden gegeven in een wedervraag: stel, dat gij, die dit meent, gelijk zoudt hebben en dat alle maatschappelijke noden zou-

den kunnen worden verholpen door een betere organisatie van onze samenleving. Zou het dan desondanks niet ten volle verantwoord zijn om op onze wijze maatschappelijk werk te verrichten om ten minste de medemens die thans in nood verkeert, zo goed mogelijk te helpen, daar hij weinig baat vindt bij het trekken van een wissel op de toekomst?

Maar hierover valt meer te zeggen.

Ten eerste zal iedere maatschappij haar maatschappelijke noden kennen, zoals ook vroeger iedere samenleving, zodra zij maar enigszins gecompliceerd werd, sociale noodlijdenden heeft gekend. Zoals iedere maatschappij haar eigen soorten van misdadigheid kent — een bijzondere soort van maatschappelijke nood — zo ook haar eigen soorten van andere sociale noden. Hoe gecompliceerder een maatschappij wordt, des te groter is de kans op storingen in de fijne structuur, des te groter is de kans dat mensen slachtoffer worden van deze storingen. Onze maatschappelijke ontwikkeling beweegt zich in een richting, niet van groter vereenvoudiging, maar wel van grotere gecompliceerdheid. En thans leven wij in een snel veranderende wereld, waarin storingen bijzonder veel voorkomen. De eisen, ook de psychische eisen aan de individu, worden steeds hoger. Daardoor lopen meer mensen dan in een vroegere maatschappijvorm gevaar, het kind van de maatschappelijke rekening te worden. Dit is een van de vele bedreigingen van onze tijd, een van de vele uitdagingen, die onze cultuur ons thans stelt. Op die uitdaging kan slechts het juiste antwoord worden gegeven door een verdieping van het maatschappelijk werk, door een voortdurende vervolmaking van de sociale politiek. Denkt u eens in, van welk een grote betekenis voor het steeds weer opnieuw ontdekken van groepsnoden juist de praktijk van het systematische, steeds beter wetenschappelijk gefundeerde maatschappelijk werk kan zijn.

Ik zou hieraan willen toevoegen, dat de grote ontwikkeling van het moderne maatschappelijk werk niet een gevolg is van de slechte, maar wel van de zich steeds verbeterende sociale politiek en sociale zekerheid. Veel van onze problemen van thans waren vroeger nog geen problemen, doordat men ze nog niet kon zien, waar men reeds genoeg moest nemen met een, o zo oppervlakkige, schijnbare, onvoldoende bijstand in de meest schrijnende materiële nood.

Reeds maakte ik een vergelijking tussen medische hulpverlening en maatschappelijk werk. Ieder van u weet wel uit ervaring dat de grenzen tussen medisch en maatschappelijk werk niet makkelijk zijn te trekken. En wij kunnen slechts verheugd zijn, dat de medici steeds meer de maatschappij zijn gaan ontdekken, dat er naast de individuele behandeling van zieken een sociale hygiëne tot ontwikkeling is gekomen, die de ziekte als groepsverschijnsel niet alleen probeert te genezen, maar vooral tracht te voorkomen. Naast deze sociale hygiëne een sociale geneeskunde, een sociale psychiatrie, die trachten, maatschappelijke oorzaken van ziekten te ontdekken en ook.... leren erkennen dat zeer dikwijls genezing van patiënten wordt belemmerd door maatschappelijke noden, welke weer zeer dikwijls psychische moeilijkheden met zich brengen. Zo zullen we langzamerhand, ook in ons land, de samenwerking van medicus en maatschappelijk werkster tot ontwikkeling zien komen, de maatschappelijk werkster die, door haar „sociale therapie” met de medicus aan de genezing van de patiënt werkt. Maar.... dit is thans nog voor ons land bijna volledig toekomstmuziek.

Vrijwillige en beroepskrachten

U verzucht: moet dit alles ons thans hier worden verteld? Juist, nu wij met zulke goede voornemens zijn bezielde om ons enigszins wegwijs te laten maken in het maatschappelijk werk, opdat wij onze taak als vrijwilliger kunnen vervullen?

Laat u niet afschrikken, maar trek slechts met mij de conclusie, dat wij allen nog aan het begin staan. Wij weten dat thans voor velerlei gecompliceerder werk zeer goed opgeleide beroepskrachten noodzakelijk zijn. Wij zullen in Humanitas alles in het werk moeten stellen om dat te bereiken. Maar ook dan zullen wij, naast een of meer beroepswerksters steeds weer een beroep moeten doen op een flinke staf van vrijwilligers en vrijwilligers in het maatschappelijk werk. Ook de hoog ontwikkelde medische praktijk maakt naast alle artsen, verplegers enz., gebruik van vrijwilligers-E.H.B.O.-ers. Wij zullen met heel wat meer niet-beroepskrachten moeten werken, wil onze arbeid enigszins slagen.

Ik begon met de opmerking, dat ons begin bescheiden is. Ik hoop dat ik er in ben geslaagd, u voorlopig enige vergezichten te openen. Ik vertrouw dat mijn, voor sommigen van u misschien iets zwaarwichtige betoog, u geen van allen zal afschrikken. Dat ieder van ons telkens weer bij zich zelf te rade gaat of hij of zij bepaald werk wel zal kunnen doen, is de enig juiste instelling. Laat u echter niet te gauw afschrikken. Wij moeten dit werk doen, omdat er zoveel te doen valt. En wij moeten dit werk doen, de moeilijkheden durven onderkennen om ze te overwinnen en ons zelf te behoeden voor diletantisme. Ik zou, enigszins paradoxaal, willen opmerken, dat slechts hij of zij, die met aarzeling begint, twijfelend aan zich zelf en zijn (haar) kansen van slagen, de juiste voorwaarde in zich vervuld heeft om nuttig werk te doen.

Bedenk vooral, dat vele van onze vergezichten — helaas — nog slechts vergezichten zijn. En ook in een nabij gehoopte toekomst van rijke ontwikkeling van ons werk zal er nog veel eenvoudig werk blijven te verrichten. Laten wij dan allen, bezielde van de juiste pioniersgeest, dit werk aanvatten, de aan ons gestelde uitdaging aanvaarden en gezamenlijk onze strategie bepalen. Wanneer velen een klein beetje goed doen, wordt er toch in totaal veel verricht. Het is geen onprettig gevoel, pionierswerk te mogen verrichten. Door onze arbeid vooral, door onze voortdurende bereidheid tot offeren, zullen wij er slechts in slagen dat men ons humanisten en ons werk op humanistische grondslag, na veel tegenstand, die wij ongetwijfeld zullen onder vinden, ernstig gaat nemen. Wij kunnen aan velen een voorbeeld nemen. Laat ons pogen te bewijzen dat het ons ernst is met de toepassing in de praktijk van het leven van de door ons veroverde levens- en wereldbeschouwing, met onze mensbeschouwing. Bewijzen we dit in een actieve, de naaste helpende levenshouding.

Wanneer iemand dit maatschappelijk en geestelijk werk zou beschouwen als een vlucht uit andere maatschappelijke activiteiten, waartoe hij of zij zich roepen voelt, dan is hij of zij op de verkeerde weg. Om zeer duidelijk te zijn: maatschappelijk werk in onze tijd is geen vlucht uit politieke verantwoordelijkheid en politieke activiteit. Ieder van ons zal, door zijn aandeel te nemen in het maatschappelijk werk, intenser dan vroeger waarschijnlijk kennis maken met de sociale en menselijke noden en daaruit — ieder op zijn wijze, naar eigen inzicht — consequenties trekken voor zijn politieke activiteit. In veel gevallen zal de maatschappelijk werker, met meer kennis van zaken dan anderen, de noodklok moeten luiden!

Ten slotte: Laten we er tegen waken, ons werk zo heel erg mooi en goed te vinden. Laten we niet beschroomd zijn, in ons zelf tal van motieven te ontdekken, ook minder mooie, die misschien mede leiden tot onze maatschappelijke activiteit. Dat is niet erg, integendeel heel nuttig en gezond. Laten wij steeds beseffen dat hulp in nood, noodzaak is. En laten we dan in alles gewoon doen, natuurlijk en nooit krampachtig. Dan zullen we er misschien iets van te recht kunnen brengen. Wij allen, met elkander!